

POUČENÍ K ŘÍZENÍ VE VĚCI PROHLÁŠENÍ NEPLATNOSTI MANŽELSTVÍ V BRNĚNSKÉ DIECÉZI

Základní informace ke sporu o platnost manželství

Spor o platnost manželství uzavřeného v katolické církvi se zahajuje na základě žaloby, kterou podává žalující strana (tj. alespoň jeden z manželů nebo ochránce spravedlnosti). Církev chrání všechna církevně uzavřená manželství, a proto pro vyslovení neplatnosti manželství musí příslušný církevní soud získat morální jistotu o tom, že manželství (manželská smlouva) nevznikla, protože např. některý ze snoubenců nebyl způsobilý tuto smlouvu uzavřít nebo se nenaplnily všechny podmínky, jejichž splnění požaduje vlastní právo církve. Církevní soud projednává spor o platnost manželství výlučně v případě, kdy manželství bylo civilním soudem pravomocně rozvedeno, neboť do rozvodu se nedalo vyloučit smíření mezi manžely. Církevní soud je povolán k tomu, aby přezkoumal platnost manželství, nikoliv k tomu, aby určil viníka rozpadu manželství.

Kompetence soudu

K prohlášení neplatnosti manželství je v zásadě kompetentní církevní soud místa, kde bylo manželství uzavřeno, nebo soud příslušný podle trvalého nebo přechodného kanonického bydliště žalující nebo nežalující strany.

Nejedná se o církevní rozvod

Církevní právo neumožňuje manželství rozvést, a proto ani pojem „rozvod“ ve smyslu občanského práva v církevním právu neexistuje. To, co je v občanském právu nazýváno „rozvod“, v kanonickém právu může znamenat pouze odluku manželů za trvání manželského svazku. Odluku manželů za trvání církevního manželství dovoluje ve většině případů diecézní biskup zvláštním dekretem. Mimořádně tuto záležitost rozhoduje církevní soud. Odluka manželů znamená, že církevní autorita bere na vědomí a souhlasí s tím, že manželé spolu nebydlí, nevedou společnou domácnost, a to i přesto, že manželské pouto trvá.

Podání žaloby

K žalobě o prohlášení neplatnosti manželství je nutno přiložit potvrzení o křtu obou partnerů (v případě nepokřtěnosti – rodný list), potvrzení o církevním sňatku, civilní rozsudek o rozvodu manželství s vyznačenou právní mocí a souhrnnou zprávu o průběhu známosti a manželství, která je tzv. libelní žalobou na platnost manželství. Skutečnosti mluvící v neprospěch platnosti je nutno prokázat alespoň dvěma svědky, kteří znali obě strany, pokud možno ještě před uzavřením manželství, mají solidní znalosti o průběhu manželství a jsou ochotni poskytnout o těchto skutečnostech výpověď.

Strany sporu

Předmětem podané žaloby je samo manželství. V řízení jsou účastny tyto strany sporu: Strana žalující, která podala žalobu na manželství; Strana nežalující, která sice nepodala žalobu, ale která je vyzvána, aby se sporu taktéž účastnila, jelikož se jí žalované manželství také týká, což však nevylučuje, aby žalobu na manželství podali společně i oba manželé; Obháje svazku, který je protistranou, tzn. obhajuje

manželství ve sporu platnost manželství, a tudíž podává soudu všechny argumenty pro platnost. V případě, že se strana žalující vzdá řízení v jeho průběhu, může iniciativu převzít strana nežalující a stát se tak tzv. nežalující stranou *diligentis*. Na základě její iniciativy se pak v řízení pokračuje.

Účast při řízení a obhájci stran

Strana žalující i nežalující má právo si během řízení zmocnit advokáta nebo prokurátora, který bude její stanovisko ve sporu obhajovat nebo ji bude zastupovat, což je vřele doporučeno z důvodu, že advokáti či prokurátoři soudu jsou znalí a zkušení v oblasti církevního práva, a tudíž mohou dát soudnímu řízení správný směr. Pro zastupování nebo obhajování je třeba si prokurátora nebo advokáta písemně zmocnit, tzn. dát mu plnou moc k jeho službě. Formulář pro zmocnění je možné získat na internetových stránkách soudu. Je velmi žádoucí, aby se řízení účastnila také nežalující strana, neboť bez její účasti je mnohdy velmi nesnadné dojít k morální jistotě, na jejímž základě mají soudci ve sporu rozhodnout o platnosti či neplatnosti žalovaného manželství.

Rozdíl mezi prokurátorem, advokátem a patronem

Advokát a prokurátor jsou povoláni chránit práva strany a zachovávat tajemství úřadu. Prokurátorovi náleží zastupovat stranu, předkládat žalobu nebo stížnosti soudu, přijímat oznámení a informovat stranu o stavu sporu; zatímco obhajoba strany je předně vyhrazena advokátovi. Patron je osoba, která zastává u jednoho mandanta úkol prokurátora i advokáta současně. Všichni pomáhají privátní straně ve sporu, a proto je nazýváme obhájci či zástupci stran žalujících nebo nežalujících.

Forma řízení

Řízení probíhá po celou dobu důvěrně a všichni jeho účastníci jsou vázáni přísahou mlčenlivosti. Tato skutečnost se týká nejen zaměstnanců soudu, ale také stran, které příslibují, že získané informace uchovají v tajnosti a použijí jich pouze na svou spravedlivou obhajobu před církevními soudy. Rovněž při výsleších jsou strany i svědci vázáni mlčenlivostí a nesmí o věcech, o kterých se dozví nebo o kterých vypovídají podávat druhým osobám informace. Pakliže by se tak stalo, byla by to závažná věc jejich svědomí.

Průběh řízení

Řízení ohledně platnosti manželství prochází pěti fázemi:

1. Úvodní fáze: po přijetí žaloby a ustanovení senátu, který má záležitost projednávat, jsou obeslány strany sporu (strana žalující a strana nežalující), přičemž strana nežalující je o žalobě informována a zároveň žádána o vyjádření. Toto vyjádření je žádáno v 15denní lhůtě, a pokud se během té doby nevyjádří, je znovu obeslána. V případě, že ani na druhou výzvu soudu neodpoví, je v průběhu řízení prohlášena za nepřítomnou, přičemž se v řízení dále pokračuje bez ní. Jelikož je strana nežalující při řízení takřka nepostradatelná, bývá v průběhu řízení ještě několikrát vyzvána k účasti. Po uplynutí lhůty po přijetí žaloby je obhájce svazku vyzván, aby se vyjádřil k žalobním důvodům a způsobu projednávání. Na základě jeho vyjádření bývá stanoven předmět sporu (tj. důvod, pro který je manželství žalováno). Během lhůty na odvolání proti stanovenému předmětu sporu jsou strany nebo jejich zástupci vyzváni k vytvoření návrhu otázek, podle nichž pak soudce vypracuje otázky k výsledkům. Předmět sporu může být v průběhu řízení doplněn nebo změněn na základě závažného důvodu a žádosti některé ze stran.

2. Důkazní fáze: po vypracování otázek k výsledkům začíná shromažďování důkazů. V první řadě se jedná o vyslechnutí stran a svědků. Dalším z důkazů bývají znalecké posudky. Tato fáze probíhá obvykle

nejdéle a je závislá na spolupráci předvolaných. Po nashromáždění důkazního materiálu je spis kauzy zveřejněn pro strany sporu, které k ní mohou podat připomínky nebo návrhy dalších důkazů. Po zveřejnění, které trvá zpravidla 30 dní, se přistoupí k uzavěru záležitosti.

3. Diskusní fáze: uzavěrem záležitosti jsou strany vyzvány k obhajobám čili k závěrečné možnosti se ke sporu vyjádřit. Obhajoby jsou pak navzájem směřeny a všechny strany se mohou vyjádřit i k obhajobám ostatních stran sporu, přičemž právo posledního vyjádření má obhájce svazku. Po provedení diskusní fáze bývá stanoven termín zasedání soudců k vynesení rozhodnutí ve sporu.

4. a 5. Rozhodovací a exekutivní fáze: pokud dojdou soudci ke konečnému rozsudku ve sporu, následuje měsíční lhůta k vypracování textu rozsudku, který je v plném znění zaslán stranám sporu. Strany (včetně obhájce svazku) pak mají právo se proti vynesení rozsudku ve stanovené lhůtě odvolat k soudu II. instance. V případě, že je vynesena rozsudek neplatnosti manželství a žádná ze stran se neodvolala, nabývá rozsudek, po vydání doložky, právní účinnosti. Pokud je vynesena rozsudek platnosti manželství a žádná ze stran se neodvolá, projednávání záležitosti končí a kauza je archivována v archivu soudu. Strany však mají právo podat na manželství novou žalobu, však ne již z důvodů, pro které byla jeho platnost u soudu projednávána.

Délka řízení

Řízení ohledně platnosti manželství probíhá u soudu I. instance přibližně jeden rok. Tato délka trvání je však pouze orientační, jelikož je závislá na spolupráci stran a navržených svědků. Církevní soud má vždy zájem na tom, aby řízení trvalo co nejkratší dobu. Pokud řízení trvá déle, bývá to buď kvůli neovlivnitelným překážkám na straně účastníků (např. dlouhodobá nemoc) nebo kvůli nespolupráci stran či svědků.

Hlášení změn

Pokud v průběhu procesního řízení nastane změna bydliště, telefonního čísla, jména či příjmení strany nebo jí navržených svědků, má strana povinnost takovou informaci co nejdříve sdělit do soudní kanceláře.

Poplatky za soudní řízení

Poplatková povinnost se řídí Instrukcí o nákladech řízení před Diecézním církevním soudem v Brně. Poplatky bývají obvykle požadovány po přijetí žaloby, za službu zmocněného právního zástupce či obhájce, v případě, že je ve sporu přizván soudní znalec, žádá se platba za znalecký posudek. V případě posudku na jednu stranu sporu bývá sazba nižší, u oboustranného posudku je sazba vyšší. Podle ustanovení § 14 odst. 3 písm. a) zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty vznikla církevnímu soudu povinnost zdaňovat poplatky za služby sazbou DPH ve výši 21 %. Částka k úhradě tedy obsahuje základ daně (tj. stanovený a schválený poplatek u soudu) a DPH. **Přehled aktuálních poplatků v kalendářním roce je přístupný na internetových stránkách soudu.** Soudní poplatek představuje pouze zlomek skutečných nákladů, které činí průměrně kolem 50.000 Kč. Pokud náklady na kauzu výrazně překročí tento průměr (náročné důkazní řízení, rozsáhlý znalecký posudek, překlady apod.), jsou soudci povinni podle kanonického práva v rozsudku určit doplatek k původně vyměřenému soudnímu poplatku. Jestliže je finanční situace strany natolik tíživá, že nemůže uhradit poplatky v plné výši, může pokorně požádat o udělení milosti prominutí poplatku nebo o úhradu poplatku ve splátkách. Učiní tak na základě své písemné žádosti, doporučení faráře a doložení úředních dokladů o své tíživé situaci.

Bezplatná pomoc soudu

Jestliže strana v řízení nemá právního zástupce či advokáta a potřebuje se poradit (např. jak postupovat dál v řízení, jakým způsobem sepsat obhajobu, v případě podání odvolání k soudu II. instance), může se obrátit na konzultory soudu, kteří bývají v kanceláři soudu přítomni **každé úterý a středu od 13.30 do 16.00 hodin** (mimo dobu letních prázdnin a svátků). Pro rezervaci termínů konzultací je možné využít rezervační systém na níže uvedených internetových stránkách soudu.

Adresa soudu, konzultorů a obhájců stran

Diecézní církevní soud v Brně

Petrov 4

601 43 BRNO

tel. +420 533 033 213

e-mail: cirkevnisoud.bрно@biskupstvi.cz

<http://www.cirkevnisoud.biskupstvi.cz>

➤ *Konzultoři, stálí patroni (tj. advokáti i prokurátoři)*

S. M. ICLic. Mgr. Bc. Františka Elena Sebíňová, CSC

tel. 607 044 730

e-mail: frantiska4@gmail.com

S. M. ICLic. Mgr. et Mgr. Dominika Kubíková, OP

tel. 605 255 857

e-mail: dominika.op@gmail.com

➤ *Sjednaní prokurátoři a advokáti*

JUDr. Zdeněk Kapitán, Ph.D.

tel. 724 319 641

e-mail: zdenek.kapitan@law.muni.cz

R. D. Mgr. Martin Grones, Th.D.

tel. 733 755 883

e-mail: gronesmartin@seznam.cz

Mgr. Jan Krejčíř

tel. 777 845 091

e-mail: jan.krejcir@seznam.cz

JUDr. Bc. Jan Lata Ph.D.

tel. 777 572 141

e-mail: Jan.Lata@seznam.cz

Mgr. Jiří Řehák

tel. 606 962 632

e-mail: rehakjm@yahoo.de